

ЧАСОПИС **КИЇВСЬКОГО** **УНІВЕРСИТЕТУ** **ПРАВА**

Український науково-теоретичний часопис

Заснований
у жовтні 2001 року

2020/1

Виходить
4 рази на рік

Київський університет права НАН України
Інститут держави і права ім. В.М. Корецького НАН України

ISSN 2219-5521

«Часопис Київського університету права» внесено до переліку фахових видань
за спеціальністю «Юридичні науки», категорія «Б»
(наказ Міністерства освіти і науки України № 1643 від 28.12.2019)

Журнал внесено до міжнародних наукометричних баз

HeinOnline (США)
та
«Index Copernicus International» (Польща)

Рекомендовано до друку Вченою радою
Інституту держави і права ім. В.М. Корецького НАН України
(протокол № 3 від 12.03.2020)

Передплатний індекс 23994

© Київський університет права НАН України, 2020
© Інститут держави і права ім. В.М. Корецького НАН України, 2020

Малишева Н.Р. – доктор юридичних наук, професор, академік НАПрН України, заслужений юрист України, завідувач відділу Інституту держави і права ім. В.М. Корецького НАН України (*головний редактор*);

Шемшученко Ю.С. – доктор юридичних наук, професор, академік НАН України, директор Інституту держави і права ім. В.М. Корецького НАН України;

Бошицький Ю.Л. – кандидат юридичних наук, професор, заслужений юрист України, ректор Київського університету права НАН України (*заступник головного редактора*);

Ходаківська Т.В. – завідувач відділу Київського університету права НАН України (*редактор*);

Андрійко О.Ф. – доктор юридичних наук, професор, член-кореспондент НАПрН України, заслужений юрист України, завідувач відділу Інституту держави і права ім. В.М. Корецького НАН України;

Батанов О.В. – доктор юридичних наук, професор, провідний науковий співробітник Інституту держави і права ім. В.М. Корецького НАН України;

Білоцький С.Д. – доктор юридичних наук, професор Інституту міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка;

Гулієв А.Д. – доктор юридичних наук, професор Національного авіаційного університету;

Короєд С.О. – доктор юридичних наук, доцент, завідувач кафедри Університету Короля Данила;

Костенко О.М. – доктор юридичних наук, професор, академік НАПрН України, заслужений діяч науки і техніки України, завідувач відділу Інституту держави і права ім. В.М. Корецького НАН України;

Кулинич П.Ф. – доктор юридичних наук, професор, член-кореспондент НАПрН України, провідний науковий співробітник, керівник сектору Інституту держави і права ім. В.М. Корецького НАН України;

Ладиченко В.В. – доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри Національного університету біоресурсів і природокористування України;

Луць В.В. – доктор юридичних наук, професор, академік НАПрН України, заслужений діяч науки і техніки України, завідувач відділу Науково-дослідного інституту приватного права і підприємництва імені академіка Ф.Г. Бурчака НАПрН України;

Медведєва М.О. – доктор юридичних наук, професор Інституту міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка;

Оніщук М.В. – доктор юридичних наук, професор, ректор Національної школи суддів України;

Пархоменко Н.М. – доктор юридичних наук, професор, заслужений юрист України, вчений секретар Інституту держави і права ім. В.М. Корецького НАН України;

Подорожна Т.С. – доктор юридичних наук, доцент, професор Львівського торговельно-економічного університету;

Попко В.В. – кандидат юридичних наук, доцент Інституту міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка;

Савчук К.О. – кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник, старший науковий співробітник Інституту держави і права ім. В.М. Корецького НАН України;

Сімутіна Я.В. – доктор юридичних наук, старший науковий співробітник, старший науковий співробітник Інституту держави і права ім. В.М. Корецького НАН України;

Тимченко Г.П. – доктор юридичних наук, провідний науковий співробітник Інституту держави і права ім. В.М. Корецького НАН України;

Удовика Л.Г. – доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри Запорізького національного університету;

Усенко І.Б. – кандидат юридичних наук, професор, заслужений юрист України, завідувач відділу Інституту держави і права ім. В.М. Корецького НАН України;

Шатіло В.А. – доктор юридичних наук, доцент, завідувач кафедри Київського національного лінгвістичного університету;

Шимон С.І. – доктор юридичних наук, доцент, завідувач кафедри Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана;

Шпакович О.М. – доктор юридичних наук, професор Інституту міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка.

Іноземні члени редакційної колегії:

Амір Ібрагім огли Алієв – доктор юридичних наук, професор, декан юридичного факультету Бакинського державного університету (Азербайджан);

Райнер Арнольд – доктор права, професор Університету Регенсбурга (Німеччина);

Вільям Е. Батлер – доктор права, іноземний член НАН України, заслужений професор Лондонського університету, професор Школи права Університету штату Пенсильванія (США);

Адам Махарадзе – доктор юридичних наук, професор, декан юридичного факультету Батумського державного університету імені Шота Руставелі (Грузія);

Вероніка Сікора – доктор права, професор, декан юридичного факультету Дебреценського університету (Угорщина);

Герберт Шамбек – доктор права, професор (Австрія);

Анджей Шміт – доктор права, професор, завідувач кафедри факультету права та управління Гданського університету (Польща).

<i>Бошицький Ю.Л.</i> Щодо пріоритетів діяльності Київського університету права НАН України в ювілейному 2020 році	9
Видатні правознавці України	
<i>Музика І.В.</i> Концепція українського національного державотворення у науковому доробку професора Сергія Павловича Шелухіна	14
Теорія та історія держави і права. Філософія права	
<i>Крестовська Н.М., Проць О.С.</i> Держава, дружна до довкілля, як протизвага екологічним ризикам сучасності	21
<i>Удовика Л.Г.</i> Формування теорії правової системи у юридичній науці (Частина 2)	26
<i>Антошкіна В.К.</i> Правова природа, роль, значення та підстави тлумачення Конституційного Суду і доктринального тлумачення: їх взаємозв'язок	33
<i>Захарчин Н.Г.</i> Нормативно-правове регулювання діяльності музеїв у Другій Речі Посполитій	38
<i>Іванюк О.Ю.</i> Ідеологічні та політико-правові засади російської експансії в Казахстані (1714 р. – перша половина XIX ст.) ...	41
<i>Камінська І.В.</i> Судова система ЄС: гносеологічні засади функціонування та розвитку	47
<i>Копча В.В.</i> Методологія дослідження правового явища: поняття, структура, інструментарій	54
<i>Минькович-Слободяник О.В.</i> Негативні фактори, що впливають на розвиток правової та політичної культур: до постановки проблеми	58
<i>Опольська Н.М.</i> Критерії ефективності нормативного правового регулювання права на свободу творчості в Україні	62
<i>Передерій О.С.</i> Тенденції трансформації законодавчих засад європейської інтеграції України на сучасному етапі	66
<i>Попович Т.П.</i> Соціальні обов'язки: теоретико-правові аспекти	71
<i>Сокальська О.В.</i> Англійські тюремні проекти: Біль про каторжні роботи 1778 року та Пенітенціарний акт 1779 року ...	73
<i>Акуленко Д.Ю.</i> Функціонування та розвиток громадянського суспільства відповідно до конституційних засад	80
<i>Васін М.С.</i> Термінологічні аспекти конституційно-правового регулювання державно-церковних відносин в Україні	83
Конституційне право. Муніципальне право	
<i>Батанов О.В.</i> Концептуальні проблеми сучасного унітаризму	87
<i>Щербанюк О.В.</i> Проблеми реалізації конституційної скарги в Україні та шляхи їх вирішення	93
<i>Батанова Н.М.</i> Функції конституційно-правової відповідальності: проблеми концептуалізації	100
<i>Гаєва Н.П.</i> Міжнародні стандарти щодо права на свободу об'єднання: критерії класифікації	104
<i>Ковман Б.Я.</i> Роль міжнародних правових стандартів прав людини у формуванні правового статусу людини і громадянина..	109
<i>Подкопав С.В.</i> Загальні підходи до визначення поняття «організація прокуратури»	114
<i>Суржиківський М.І.</i> Легітимність державних органів, які беруть участь у вирішенні питань громадянства (на прикладі України)	118
<i>Тароєва В.В.</i> Избирательная власть в современной Украине	122
<i>Худик А.М.</i> Конституційний принцип встановлення податків і зборів виключно законами України	126
<i>Бичков І.Г.</i> Кельзенівська модель конституційної юрисдикції як теоретична основа європейської системи конституційного правосуддя	131
<i>Ірклієнко А.І.</i> Двопалатний парламент в умовах формування конституційної демократії	136
Адміністративне право і процес. Фінансове право. Інформаційне право	
<i>Бабін І.І.</i> Самооподаткування населення як інститут фінансового права	140
<i>Коломієць П.В.</i> Податково-правове виховання громадян як фактор забезпечення податкової безпеки України	143
<i>Охотнікова О.М., Луценко І.О.</i> Роль органів публічної влади в становленні ринку землі в Україні: організаційно-правовий аспект	146
<i>Радишевська О.Р.</i> Європеїзація адміністративного права України: особливості сучасної тектоніки механізмів впливу ...	150
<i>Яковлев П.О.</i> Функції державного регулювання у сфері забезпечення інформаційної безпеки	155
<i>Шиян О.А.</i> Деякі питання державного регулювання національної інноваційної системи України	159
<i>Родік Т.П.</i> Удосконалення адміністративно-правової охорони дендрологічних парків в Україні	163
<i>Романенко Є.О.</i> Правові аспекти розвитку програмного бюджетування	167
<i>Русанюк У.Я.</i> Класифікація суб'єктів системи профілактики адміністративних проступків посадових осіб органів публічного управління	173
Проблеми цивільного, господарського, трудового права та права соціального забезпечення в Україні	
<i>Вакарюк Л.В.</i> Окремі пропозиції щодо вдосконалення нормативного забезпечення правових режимів у трудовому праві в світлі реформи трудового законодавства	177
<i>Vasylieva V.A., Kostruba A.V.</i> Corporate law in Ukraine within the framework of approaching the European Union standards	181
<i>Смітх А.В.</i> Підстави виходу учасника з товариств з обмеженою відповідальністю та юридичних осіб подібних організаційно-правових форм: порівняльно-правовий аспект	188
<i>Борщевець П.С.</i> Запобігання корпоративним конфліктам: порівняльно-правові аспекти	193
<i>Демченко І.С.</i> Інституційна спроможність захисту від інфекційних захворювань в Україні	196
<i>Позребняк В.Я.</i> Перехід права вимоги кредитора в зобов'язанні в порядку цесії	206
<i>Рудницька О.П.</i> Правове регулювання соціальних відпусток: досвід країн пострадянського простору	210
<i>Татулич І.Ю.</i> Електронні докази як засіб доказування в цивільному судочинстві	215
<i>Цувіна Т.А.</i> Реалізація принципу res judicata у цивільному судочинстві: досвід зарубіжних держав	220
<i>Король Д.А.</i> Спрощене провадження цивільного судочинства в різних країнах Європи: порівняльна характеристика	225
Проблеми права інтелектуальної власності	
<i>Стовпець О.В., Стовпець В.Г.</i> Світлі й темні сторони нової інформаційної реальності (у контексті охорони прав інтелектуальної власності)	229
<i>Бондаренко О.О.</i> Проблеми правової охорони промислових зразків на підприємствах в Україні	234
<i>Петряєв С.Ю., Козут Н.Д.</i> Торговельні марки і комерційні найменування: проблемні аспекти правового регулювання ...	237
<i>Safarov A.T.</i> Features of the legislation of the Republic of Azerbaijan in the sphere of copyright protection	243
Аграрне, земельне та екологічне право	
<i>Євстігнєв А.С.</i> Судовий захист окремих законних екологічних інтересів як засіб попередження порушення екологічної безпеки	250
<i>Коваленко Т.О., Позняк Е.В.</i> Правове забезпечення збереження культури українського селянства: сучасний стан та перспективи удосконалення	253
<i>Козмуляк К.А.</i> Окремі аспекти реалізації права громадськості на участь у стратегічній екологічній оцінці	259
<i>Коломіїцева Д.М.</i> Генеза правового регулювання продажу земельних ділянок та прав на них на конкурентних засадах ...	264
<i>Мороз Г.В.</i> Інституціоналізація інтересів у контексті забезпечення екологічної функції держави	270

Law Review **OF KYIV UNIVERSITY OF LAW**

Ukrainian scientific and theoretical periodical

Founded
in October, 2001

2020/1

Published
4 times per year

Kyiv University of Law of the NAS of Ukraine
V.M. Koretskyi Institute of State and Law of the NAS of Ukraine

ISSN 2219-5521

**“Law Review of Kyiv University of Law” is included into the professional
publication list “Legal sciences”, category “B”
(Ministry of Education and Science of Ukraine: order № 1643, 2019/12/28)**

The journal is entered in the international scientific metric bases

**HeinOnline (USA)
and
“Index Copernicus International” (Poland)**

Recommended for publishing by
V.M. Koretskyi Institute of State and Law of the NAS of Ukraine Academic Council
(protocol № 3, 2020/03/12)

Subscription index 23994

DOI: 10.36695/2219-5521.1.2020.36

УДК 349.2

Л.В. ВАКАРЮК

*Людмила Василівна Вакарюк, доктор юридичних наук, доцент, доцент Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича**

ORCID: 0000-0003-0263-7665

ОКРЕМІ ПРОПОЗИЦІЇ ЩОДО ВДОСКОНАЛЕННЯ НОРМАТИВНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВОВИХ РЕЖИМІВ У ТРУДОВОМУ ПРАВІ В СВІТЛІ РЕФОРМИ ТРУДОВОГО ЗАКОНОДАВСТВА

Постановка проблеми. З огляду на особливості та значення правового режиму в механізмі правового регулювання категорія «правовий режим» є предметом численних наукових досліджень вчених-правознавців. Правовий режим, маючи універсальний характер, був об'єктом досліджень як представників загальної теорії права, так і об'єктом множинних наукових досліджень на рівні галузевих наук. Разом із тим, незважаючи на широкий спектр поглядів щодо даного феномена, спільним у дослідженнях більшості вчених є те, що правовий режим містить у своїй структурі різноманітні правові інструменти для встановлення єдиних правових засад того чи іншого виду діяльності та умови для ефективної реалізації прав і обов'язків суб'єктів правовідносин¹. Правовий режим – це статико-динамічне явище об'єктивної дійсності, яке зосереджує в своїй змістовній частині систему правових засобів, що використовуються на певних стадіях правового регулювання з метою ефективного його забезпечення (впливу). Правовий режим впливає на працівника і роботодавця як учасників трудового процесу, їх свідомість і поведінку, внаслідок чого сторони трудових відносин оптимізують мотивацію до праці, свою трудову діяльність, видозмінюють її або ж взагалі припиняють. Тим не менше, не зважаючи на таку важливу роль правового режиму у подальшому розвитку трудового права, це питання продовжує залишатись малодослідженим, що негативно впливає на ефективність правових режимів. Зазначене спонукає до активізації досліджень категорії правового режиму, питанням якого приділялось недостатньо уваги в теорії трудового права.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Дослідженням правового режиму активно займалися представники загальної теорії права, теоретичні розробки яких справили вагомий вплив на формування концепції правового режиму в цілому. Зокрема, це науковий доробок таких вчених, як С.С. Алексєєв, Г.С. Бєляєва, В.Б. Ісаков, С.О. Кузнєнченко, Н.І. Матузов, А.В. Малько, О.С. Родіонов, І.О. Соколова, Е.Ф. Шамсумова. На рівні теорії трудового права дослідження природи правового режиму, окрім поодиноких наукових розвідок², малочисельні, відповідно, не висловлювались пропозиції і щодо його удосконалення. Водночас аналіз наукової літератури дає змогу стверджувати, що вченими так чи інакше опосередковано розглядається проблематика правових режимів та формулюються пропозиції щодо їх вдосконалення³.

Формулювання мети статті. Мета даної статті полягає в тому, щоб запропонувати пропозиції щодо підвищення рівня нормативного забезпечення правових режимів у трудовому праві України.

Виклад основного матеріалу. Правовий режим в трудовому праві, забезпечуючи настання бажаного соціального ефекту для сторін індивідуальних та колективно-договірних правовідносин, тим самим сприяє виконанню мети правового регулювання трудових відносин. У зв'язку з цим правовий режим об'єднує всі правові засоби, які разом із ним забезпечують виконання завдань і мети трудового права як галузі права. Існуючий стан забезпечення правових режимів у трудовому праві України можна назвати очевидно недостатньо ефективним, а тому нагальним питанням вдосконалення такого забезпечення є підвищення його ефективності та оптимізація правових режимів загалом.

Наголосимо, що в широкому сенсі ефективність забезпечення правових режимів у трудовому праві може бути визначена з огляду на якісну відповідність фактичного функціонування відповідного режиму та його ідеальною моделлю. Однак «ідеальна модель» правового режиму існує лише в теорії (хоча, як ми вже

© Л.В. Вакарюк, 2020

* *Lyudmila Vakaryuk, Dr. Hab. in Law, Associate Professor, Associate Professor of Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University*

засначали, і в теорії ця модель залишається недостатньо ідеальною). Саме тому окреслена модель має бути теоретично доопрацьована вченими-трудоуниками та обов'язково відображена в законодавстві про працю, що безпосередньо сприятиме підвищенню рівня нормативного забезпечення правових режимів у трудовому праві та подальшій оптимізації окремих видів правових режимів у цій галузі права.

Між тим, вважаємо, що «ідеальна модель» правового режиму у трудовому праві має бути окреслена в окремій главі Кодексу законів про працю України (це слід також відобразити й у проекті Трудового кодексу України) – у Главі I-1 «Правові режими у трудовому праві», доповнення Кодексу якою вважаємо теоретично та практично виправданим. Структура такої глави КЗпП України, на нашу думку, повинна мати такий вигляд:

1. Стаття 9-2 «Поняття трудо-правового режиму». У цій статті слід сформулювати дефініцію згаданої категорії, зокрема, на нашу думку, трудо-правовий режим, який є загальним для трудових відносин, первинним, родовим щодо всіх видів режимів сфери трудового права, можна визначити як сукупність норм (норм-принципів), які, втілюючись у метод (способи) правового регулювання шляхом поєднання і співвідношення, забезпечують на державному і договірному рівнях баланс інтересів сторін трудового договору з метою реалізації мети і завдань трудового права.

2. Стаття 9-3 «Мета та завдання правового режиму у трудовому праві». У цій нормі Кодексу слід викласти узагальнену мету та завдання відповідного правового режиму, що буде кореспондувати меті та завданням трудового права.

3. Стаття 9-4 «Ефективність правового режиму у трудовому праві». Ведучи мову про ефективність правового режиму у трудовому праві, слід наголосити, що ми маємо на увазі саме соціально-правову та юридичну ефективність цього режиму. На нашу думку, в широкому сенсі цю ефективність слід оцінювати за допомогою співвідношення цілей і завдань режиму, що закріплені в законодавстві про працю (і ця мета та завдання повинні відповідати галузевій меті та завданням законодавства про працю), та об'єктивного результату закріплення (якісний нормативний вияв) й потенціалу реалізації (сутнісний реальний вияв) цього режиму. Уточнюючи вказаний критерій, враховуючи різні підходи до визначення критеріїв ефективності правових режимів у різних галузях права⁴, доходимо висновку, що ефективність розглядуваного режиму виявляється в наступних критеріях, що мають бути відображені в пропонованій ст. 9-4 КЗпП України:

1) обґрунтованість закріплення та функціонування правового режиму в трудовому праві. Не викликає сумніву той факт, що правовий режим у трудовому праві, як і в будь-яких інших сферах права, повинен бути обґрунтованим. Водночас слід пам'ятати про те, що поняття «обґрунтованість» є оціночним критерієм, який, в свою чергу, також повинен відповідати відповідним критеріям. Під «обґрунтованістю» правового режиму ми розуміємо те, що такий режим є об'єктивно юридично і соціально виправданим, а також таким, що відповідає основним нормотворчим вимогам (вимогам юридичної техніки). Відтак, говорячи про юридичну обґрунтованість розглядуваних правових режимів, як про критерій їх ефективності, слід враховувати наступні обставини:

а) чи є об'єктивна необхідність в існуванні, зміні або ж у скасуванні правового режиму у трудовому праві? З огляду на поставлене питання, правовий режим у трудовому праві слід вважати обґрунтованим, а, відповідно, гіпотетично ефективним, якщо без цього режиму в певних умовах реалізації сторонами трудових правовідносин власних прав і обов'язків буде унеможливлено або ж ускладнено досягнення мети трудового права. Наприклад, правовий режим робочого часу є обґрунтованим, оскільки без нього можливою, до прикладу, буде протиправна (всупереч принципу свободи праці) експлуатація праці працівника тощо;

б) чи відповідає правовий режим у трудовому праві загальноновизнаним людським цінностям, а також безумовним моральним нормам? Не можна вважати обґрунтованим правовий режим, який, хоча і дозволяє суб'єктам трудового права формально досягти цілей трудового права в рамках певного режиму, однак відповідний порядок правового впливу на даних суб'єктів є аморальним. Наприклад, у контексті сказаного необґрунтованим буде правовий режим у трудовому праві, який дозволив би вагітним жінкам займатися нарівні з чоловіками важкою фізичною працею, працювати в нічні зміни тощо, адже цей режим суперечив би ідеям захисту материнства⁵, які також знайшли своє відображення в нормах Конституції України;

в) чи узгоджений та чи достатньою мірою узгоджений правовий режим в трудовому праві з інтересами особистості, суспільства та держави? Наголосимо, що правовий режим не може розроблятися та закріплюватися у законодавстві у відриві від інтересів особистості, суспільства і держави. Однак у тих випадках, коли цей режим закріплюється (або ж змінюється), формально відхиляючись від вказаного балансу інтересів до більшого забезпечення інтересів, наприклад, держави, то ця дія законодавця має бути практично справедливою й аргументованою серед іншого «первинними» (такими, що переважають інтереси, якими індивід та суспільство поступаються) потребами особистості та суспільства. Також слід підкреслити, що правовий режим у трудовому праві не можна вважати ефективним, якщо він обумовлює соціальну напругу, загострюючи конфлікт між працівниками та роботодавцями, адже правові режими в трудовому праві, навпаки, повинні мати в якості пріоритетної мету пом'якшення цих конфліктів.

Що ж стосується обґрунтованості правового режиму в трудовому праві в контексті вимог юридичної техніки, то в цьому сенсі розглядуваний правовий режим можна вважати ефективним, якщо він буде відповідати наступним мінімальним вимогам нормотворчості:

а) чи відповідає ідея та зміст правового режиму в трудовому праві прогресивним досягненням теорії трудового права, а також теорії права взагалі, що явно підтверджують свою гіпотетичну спроможність у процесі ймовірного застосування в практичній дійсності? На жаль, тривалий час законодавець ігнорує прогресивні положення юридичної науки у своїй законодавчій діяльності, через що правове регулювання трудових відносин вже на етапі свого нормативного проектування виявляється морально застарілим, спірним, фрагментарним. Ми вже неодноразово вказували на той факт, що ігнорування законодавцем теоретичних напра-

цювань у питанні визначення соціально-правової сутності та юридичної природи правового режиму автоматично призводить до знецінення самого правового режиму, роблячи його таким чином не тільки неефективним, а й таким, що ускладнює праворозуміння, правозастосовну діяльність. Тому ефективним буде лише такий правовий режим в трудовому праві, який закріплюватиметься в законодавстві про працю (а також буде змінюватися), сутнісно відповідаючи прогресивним тенденціям в теоретичній площині;

б) чи підпорядкований правовий режим у трудовому праві принципу економії використання соціальних ресурсів у процесі відповідного режимного регулювання? Поза сумнівом, правовий режим не повинен обумовлювати марнотратне використання тих чи інших ресурсів, враховуючи також адміністративний ресурс у виді невикористаного (надмірного) залучення державних органів у процес здійснення контролю за реалізацією сторонами трудових правовідносин власних прав та обов'язків.

Незаперечним є той факт, що соціально значущий результат дії правових режимів у трудовому праві досягається також за допомогою й за рахунок матеріальних і нематеріальних витрат. Звичайно ж, для суб'єктів права ці витрати мають важливе значення (шонайперше, це стосується працівників), і саме тому нами наголошується на потребі орієнтування досліджуваних правових режимів на оптимальну економію ресурсів, що витрачатимуться на практичну реалізацію цих режимів.

Зазначимо, що аналогічної позиції дотримуються й інші вчені. Зокрема, Г.Х. Афзалетдінова, аналізуючи питання правового регулювання виняткових режимів, справедливо звертає увагу на те, що ця проблема вказує на необхідність «здійснення оцінки соціальної ефективності виняткових режимів, виходячи з економії використання соціальних ресурсів в процесі режимного регулювання, співвідношення економічних, соціальних та інших витрат і отриманого результату режимного регулювання – якщо витрати будуть перевищувати, то потребує перегляду вся система встановлення та дії розглянутого правового засобу». З огляду на це вчена робить висновок, що «соціальна ефективність виняткових режимів буде високою, якщо максимально можливий результат досягається з мінімальними соціальними, економічними та політичними витратами»⁶. Однак ці висновки не повною мірою можуть бути перенесені у «світ праці». Зауважимо, що питання раціоналізації правового регулювання відносин у сфері праці є надзвичайно актуальним саме в рамках проблеми, яку ми розглядаємо, адже раціоналізація існуючих правил і стандартів у сфері праці, що обумовлена трансформацією трудового права у право ринку праці⁷, загострює соціальне напруження в цій сфері та знецінює здобутки профспілкових рухів минулих десятиліть, що недопустимо для соціальної держави, якою намагається стати в реальній дійсності Україна. У цьому сенсі слід мати на увазі, що соціальна сфера є об'єктивно «збитковою» і держава може знизити відповідні видатки на цю сферу, раціоналізуючи процеси у сфері праці, але не за рахунок звуження трудових прав працівників і можливостей їх реалізації у відповідних правових режимах;

в) чи є правовий режим у трудовому праві таким, що підпорядковується єдиній меті (вона має відповідати галузевій меті), а ця мета безпосередньо вказана в законодавстві про працю, навіть якщо вона і без цього є «очевидною»? Зазначимо, що на ефективність правових режимів в трудовому праві впливає загальний або конкретний характер формулювання законодавцем мети режиму (саме тому мета правового режиму повинна фіксуватися в нормі закону, яким передбачається відповідний режим). Залежно від того, наскільки конкретно (однозначно), зрозуміло та доступно законодавцем сформульована мета (або ж цілі) порядку правового регулювання в сфері праці, залежать розуміння та з'ясування положень, які містяться в них окремою особистістю, соціальними групами, суспільством, правозастосовними органами, що в подальшому знайде своє вираження в досягненні необхідних результатів режимного регулювання. З цього приводу Г.Х. Афзалетдінова справедливо зазначає: «Чим більш загальний характер має формулювання мети і чим менше вона відповідає сучасним реаліям, то можна прогнозувати, що такі цілі будуть погано зрозумілі суб'єктами права і відповідно, міра досягнення цих цілей буде невисокою»⁸;

2) своєчасність і актуальність закріплення та зміни, скасування правового режиму в трудовому праві. Ефективним розглядуваний правовий режим може бути лише тоді, коли він буде своєчасним – закріплюватись тоді, коли в ньому є об'єктивна потреба індивіда, суспільства та держави, а також актуальним – існувати з тією метою, в тій формі та з тим змістом, що допомагатимуть адекватно й оптимально впорядковувати відносини в сфері праці, на які поширюється відповідний режим;

3) реальність правового режиму у трудовому праві. Розглядуваний правовий режим не повинен залишатись «ідеальною моделлю», тобто недопустимою є ситуація, коли цей режим не має свого реального практичного вияву. Правовий режим у трудовому праві, так само як і будь-який інший правовий режим, повинен бути «реалістичним», адже висока мета, яку має цей режим, залишається лише ідеєю, допоки не будуть функціонувати механізми її реалізації та забезпечення. Відтак, вказана «реалістичність» досягається за рахунок наявності кореспондуючих правовому режиму механізмів реалізації його завдань.

Про неможливість твердження про високу юридичну ефективність правових режимів у тому випадку, «якщо не створені правові механізми їх дії, зокрема, і для задоволення інтересів суб'єктів права», також зазначають й інші вчені⁹. Однак ефективність правового режиму у трудовому праві забезпечується не суто наявністю відповідного механізму їх реалізації, а механізмом, котрий відповідатиме усім критеріям ефективності, що встановлюються до правових режимів, які вони покликані реалізувати. При цьому особливу увагу слід приділити оптимізації трудової відповідальності, що має бути законодавчо викладена у формі окремого правового режиму в трудовому праві з урахуванням сформульованих в теорії напрацювань¹⁰ (зокрема, вважаємо доцільним норми про матеріальну та дисциплінарну відповідальність поєднати в межах однієї глави Кодексу «Правовий режим трудової відповідальності»), а також структурувати цей режим таким чином, щоб він був ефективно застосовним повсякчас, коли має місце невиконання або неналежне виконання вимог трудового законодавства.

Висновки. Ефективність правового регулювання визначається не тільки разовим результатом, а і його стабільністю, у зв'язку з цим законодавець, формуючи, реалізуючи право, зобов'язаний враховувати адекватність обраних юридичних засобів поставленій меті та завданням. Нормативне забезпечення правових режимів у трудовому праві на рівні держави має ґрунтуватись на закріпленні концепції цих режимів у тексті КЗпП України, а саме шляхом доповнення Кодексу нормами, в яких міститимуться дефініція поняття «трудо-правовий режим», вказуватимуться мета та завдання режиму у трудовому праві, а також критерії ефективності цього режиму, системно об'єднані в окрему главу «Правові режими у трудовому праві». Вміле та ефективне використання юридичних засобів, з яких складається право, чітко визначена мета правової політики та запровадження відповідного правового режиму сприятимуть ефективній реалізації соціально-економічних прав та інтересів суб'єктів трудових відносин і розв'язанню тих завдань, що стоять перед державою та суспільством в цілому.

¹ Кокин А.В. Представительство в юридическом процессе как общепроцессуальный институт: дис. ... канд. юрид. наук. Самара, 2016. С. 43–45.

² Яковлев О.А. Категорія «правовий режим» у трудовому праві: постановка питання і підходи до його вирішення. *Право та інноваційне суспільство*. 2015. № 1. С. 151–156; Вакарюк Л.В. Правові режими в трудовому праві України: монографія. Чернівці: Видавничий дім «РОДОВІД», 2018. 415 с.

³ Гладкий В.В. К вопросу о теории трудово-правовой ответственности. *Стратегічні пріоритети в XXI столітті*: матеріали II Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Київ, 14–15 лют. 2017 р.). Київ: Пшонківський О.В., 2017. С. 86–90; Кохан Н.В. Гарантії трудових прав працівників та шляхи їх удосконалення: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Одеса, 2008. 20 с.; Лагутіна І.В. Форми захисту трудових прав працівників: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Одеса, 2007. 20 с.; Шамшина І.І. Щодо вдосконалення правового регулювання часу відпочинку в Україні. *Форум права*. 2013. № 1. С. 1178–1182; Шишлюк В.Р. Закінчення строку як підстава припинення трудового договору за законодавством України і Польщі. *Право і суспільство*. 2017. № 2. Ч. 2. С. 66–70.

⁴ Кокин А.В. Представительство в юридическом процессе как общепроцессуальный институт: дис. ... канд. юрид. наук. Самара, 2016. С. 43–45; Лустова О.С. Понятие, критерии и условия эффективности правовых норм. *Вестник Челябинского государственного университета*. 2004. № 1. С. 22–29; Нилов К.Н. Проблемы повышения эффективности правового режима Особой экономической зоны в Калининградской области. *Вестник Балтийского федерального университета им. И. Канта*. 2014. Вып. 9. С. 44–48 (Серия «Гуманитарные и общественные науки»); Романовская В.Б., Пужаев В.В., Суетова А.Д. Оптимизация структуры правовых режимов как способ повышения их эффективности. *Вестник Тюменского государственного университета*. Социально-экономические и правовые исследования. 2017. Т. 3. № 1. С. 111–122.

⁵ Занфірова Т.А. Свобода праці в трудовому праві України: дис. ... д-ра юрид. наук. Київ, 2017. С. 156–160.

⁶ Афзалетдинова Г.Х. Исключительные режимы в российском праве: дис. ... канд. юрид. наук. Москва, 2016. С. 144–145.

⁷ Гладкий В.В. Колапс трудових прав працівників у призмі ідеї меркантилізму в постіндустріальному суспільстві. *Захист демократичних цінностей і дотримання прав людини в Україні*: зб. мат. Всеукр. правн. диспути, в рамках Всеукр. тижня права (м. Кривий Ріг, 13 груд. 2017 р.). Кривий Ріг: ДЮІ МВС України, 2017. С. 72–73.

⁸ Афзалетдинова Г.Х. Исключительные режимы в российском праве: дис. ... канд. юрид. наук. Москва, 2016. С. 151–152.

⁹ Там само. С. 156.

¹⁰ Гладкий В.В. К вопросу о теории трудово-правовой ответственности. *Стратегічні пріоритети в XXI столітті*: матеріали II Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Київ, 14–15 лютого 2017 р.). Київ: Пшонківський О.В., 2017. С. 86–90; Луцок П.С. Концептуальні засади юридичної відповідальності в сучасних умовах розвитку трудового законодавства: дис. ... д-ра юрид. наук. Северодонецьк, 2017. С. 29–30.

Резюме

Вакарюк Л.В. Окремі пропозиції щодо вдосконалення нормативного забезпечення правових режимів у трудовому праві в світлі реформи трудового законодавства.

Стаття присвячена формулюванню пропозицій щодо підвищення рівня нормативного забезпечення правових режимів у трудовому праві України на рівні державного регулювання. Наголошується, що правовий режим сприяє створенню та забезпеченню цілісної системи регулятивного впливу, порядку, і під дією відповідних способів (засобів) правового регулювання функціонує для досягнення забезпечення ефективної реалізації індивідами своїх потреб, суб'єктивних прав та інтересів і виконання обов'язків. Пропонується внести зміни до Кодексу законів про працю, що сприятиме більш ефективній реалізації правового режиму на практиці.

Ключові слова: режим праці, правовий режим, правові засоби, державний рівень правового регулювання, оптимізація законодавства, реформа законодавства про працю, трудове право.

Резюме

Вакарюк Л.В. Отдельные предложения по совершенствованию нормативного обеспечения правовых режимов в трудовом праве в свете реформы трудового законодательства.

Статья посвящена формулировке предложений по повышению уровня нормативного обеспечения правовых режимов в трудовом праве Украины на уровне государственного регулирования. Отмечается, что правовой режим способствует созданию и обеспечению целостной системы регулятивного воздействия, порядка и под действием соответствующих способов (средств) правового регулирования функционирует для достижения обеспечения эффективной реализации индивидами своих потребностей, субъективных прав и интересов и выполнения обязанностей. Предлагается внести изменения в Кодекс законов о труде, что будет способствовать более эффективной реализации правового режима на практике.

Ключевые слова: режим труда, правовой режим, правовые средства, государственный уровень правового регулирования, оптимизация законодательства, реформа законодательства о труде, трудовое право.

Summary

Lyudmila Vakaryuk. Separate proposals for improving the regulatory support for legal regimes in labor law in the light of labor law reform.

The article is devoted to the formulation of proposals to increase the level of regulatory support of legal regimes in the labor law of Ukraine at the level of state regulation. It is emphasized that the legal regime is a static and dynamic phenomenon of objective reality, which concentrates in its substantive system the legal remedies used at certain stages of legal regulation in order to effectively secure it. The legal regime influences the employee and the employer as participants of the labor process, their consciousness and behavior, as a result of which the parties of labor relations optimize the motivation for work, their work activity, modify it or even stop it. However, despite the important role of the legal regime in the further development of labor law, this issue continues to be poorly researched, which negatively affects the effectiveness of legal regimes.

It is emphasized that the legal regime contributes to the creation and maintenance of a coherent system of regulatory influence, order, and, under the influence of appropriate means of legal regulation, functions to achieve the effective realization by individuals of their needs, subjective rights and interests and the fulfillment of their duties. Effectiveness of legal regulation is determined not only by a one-time result, but also by its stability, in this connection the legislator, forming, exercising the right, is obliged to take into account the adequacy of the chosen legal means for the stated purpose and task.

It is proposed to amend the Code of Labor Laws, which will contribute to a more effective implementation of the legal regime in practice. In particular, supplement the Code of Labor Law with articles on the notion of the labor-law regime, the purpose and objectives of the regime in labor law, as well as the criteria for the effectiveness of legal regimes in labor law. As such criteria, it is proposed to emphasize the validity of the fixing and functioning of the legal regime in labor law, the timeliness and urgency of fixing and change, the abolition of the legal regime in labor law, the reality of the legal regime in labor law. The skillful and effective use of the legal remedies, the well-defined purpose of the legal policy and the introduction of the appropriate legal regime will contribute to the effective realization of the socio-economic rights and interests of the subjects of labor relations and to the solution of the tasks facing the state and society as a whole.

Key words: labor regime, legal regime, legal means, state level of legal regulation, optimization of legislation, reform of labor legislation, labor law.

DOI: 10.36695/2219-5521.1.2020.37

UDC 347.19

V.A. VASYLIEVA, A.V. KOSTRUBA

*Valentyna Antonivna Vasylieva, Dr. Hab. in Law, Professor, President of Juridical Institute of Vasyl Stefanyk Precarpathian National University, Honored Lawyer of Ukraine**

ORCID: 0000-0003-0196-6619

*Anatolii Volodymyrovych Kostruba, Dr. Hab. in Law, Professor, Professor of the Juridical Institute of Vasyl Stefanyk Precarpathian National University***

ORCID: 0000-0001-9542-0929

CORPORATE LAW IN UKRAINE WITHIN THE FRAMEWORK OF APPROACHING THE EUROPEAN UNION STANDARDS

Problem definition. Adaptation of the Ukrainian legislation to the legislation of the European Union (hereinafter – the EU) is a priority component of the process of Ukraine’s integration into the EU, which in its turn is a priority area of Ukrainian foreign policy. The purpose of such adaptation is to achieve compliance of the Ukrainian legal system with *acquis communautaire*, considering the criteria set forth by the EU to the states intending to join it¹.

Corporate legislation of Ukraine is in an ongoing process of revision and updating. However, the changes do not ensure a solution to a number of theoretical and practical issues, particularly due to the archaic nature of certain doctrinal approaches; inconsistency and unconformity of such changes.

Commitment to EU corporate law when updating corporate legislation is justified not only by the European integration processes taking place in Ukraine, but also by the fact that EU corporate law is a useful example in the field of corporate regulation.

Analysis of recent research and publications. Regulatory framework for this article has been compiled of international treaties, EU acts, Civil Code of Ukraine² (hereinafter – CC of Ukraine), Economic Code of Ukraine³ (hereinafter – EC of Ukraine), specific legislation of Ukraine on legal entities, as well as instruments of legislation of individual EU countries. The following methods were used during the study: dialectical (in the analysis of doc-

© V.A. Vasylieva, A.V. Kostruba, 2020

* *Валентина Антонівна Васильєва, доктор юридичних наук, професор, директор Навчально-наукового юридичного інституту Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника, заслужений юрист України*

** *Анатолій Володимирович Коструба, доктор юридичних наук, професор, професор Навчально-наукового юридичного інституту Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника*

РЕДАКЦІЙНІ ПОВІДОМЛЕННЯ

До відома авторів

Просимо вас дотримуватися правил підготовки, комплектації та оформлення рукописів для «Часопису Київського університету права». Авторські рукописи мають бути оформленими відповідно до державних стандартів і відповідати вимогам Постанови ВАК України № 7-05/1 від 15.01.2003 р.: «...*приймати до друку... лише наукові статті, які мають такі необхідні елементи: постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями; аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми і на які спирається автор; виділення невиділених раніше частин загальної проблеми, котрим присвячується означена стаття; формулювання цілей статті (постановка завдання); виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів; висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямі*» (Бюлетень ВАК України, № 1, 2003).

1. Редакція приймає до друку статті українською або російською, або англійською мовами.

Файл з текстом наукової статті має містити:

– відомості про автора (ім'я, по батькові повністю, прізвище, вчений ступінь, вчене звання, посада, місце роботи, службовий і мобільний телефони, e-mail);

– ORCID;

– розширене УДК статті;

– назва статті, резюме (500–700 знаків) та ключові слова (5–7 слів або словосполучень) українською, російською та англійською мовами);

– розширена анотація (1–1,5 сторінки: шрифт – 14 pt; інтервал між рядками – 1,5 pt) та відомості про автора англійською мовою;

– назви файлів повинні містити прізвище автора (наприклад: Іваненко_стаття.doc; Іваненко_анотація.doc).

2. Авторам (співавторам), які не мають наукового ступеня, потрібно надіслати рецензію доктора/кандидата юридичних наук, який є фахівцем у галузі знань, що стосується тематики поданої наукової статті.

3. Вимоги до оформлення тексту рукопису.

3.1. Папір формату А4; параметри сторінки: верхній і нижній береги – 20 мм, лівий – 30 мм, правий – 15 мм; шрифт Times New Roman – 14 pt; інтервал між рядками – 1,5.

3.2. Посилання на джерела оформлюються як кінцеві або постсторінкові виноски – арабськими цифрами в автоматичному режимі.

Опис використаних джерел подається мовою оригіналу і оформлюється відповідно до Національного стандарту України ДСТУ 8302:2015.

3.3. Після опису використаних джерел подається References – список використаних джерел, транслітерований латиницею і оформлений відповідно до міжнародного стилю оформлення наукових публікацій APA (American Psychological Association) style. Назви періодичних видань (журналів) наводяться відповідно до офіційного латинського написання за номером реєстрації ISSN. До джерела необхідно додати позначення про мову оригіналу (наприклад: [in Ukrainian]) і цифровий ідентифікатор DOI (в разі наявності).

3.4. Авторські примітки оформлюються наприкінці сторінок з використанням символу * як знаку виноски.

4. Обсяг авторських рукописів. Орієнтовний обсяг статті – 10–15 сторінок (20–30 тис. зн. з пробілами); наукових повідомлень, рецензій тощо – 3–5 сторінок.

Матеріали, надані з порушенням зазначених вимог, не публікуються.

Редакція залишає за собою право відхиляти статті:

- які не відповідають проблематиці журналу;
- які, на думку редакції, не відповідають науковому рівню журналу;
- які містять грубі помилки та неточності;
- які мають ознаки компілятивного відтворення ідей і матеріалів інших авторів.

Автор несе відповідальність за достовірність викладеного матеріалу, належність останнього йому особисто та якість перекладу цитат з іншомовних джерел.

Редакційна колегія має право рецензувати, редагувати, скорочувати та відхиляти статті.

Публікації здійснюються на платній основі.

**«Часопис Київського університету права» внесено до переліку фахових видань
за спеціальністю «Юридичні науки», категорія «Б»
(наказ Міністерства освіти і науки України № 1643 від 28.12.2019)**

**«Часопис Київського університету права» внесено до Міжнародної
наукометричної бази «Index Copernicus International» (Польща)**

**Ліцензійною угодою від 10.10.2014 р. «Часопис Київського університету права»
внесено до Міжнародної наукометричної бази даних «HeinOnline» (США)**

**Київський університет права НАН України
вул. Терещенківська, 2. *Тетяна Володимирівна*, тел.: 044-235-63-24, 097-431-97-77
www.chasprava.com.ua e-mail: chasprava@ukr.net**

Нагадуємо:

відповідальність за достовірність інформації, що міститься в статтях і повідомленнях часопису, лежить на їхніх авторах; у статтях і повідомленнях часопису висловлені погляди їхніх авторів, які не завжди збігаються з поглядами редакції; рукописи і рецензії авторам не повертаємо.

Редакція часопису